

SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

ROČNÍK XVII.

č.11 (200)

Pripravil: IVAN GAJDIČIAR st.

Turzovčania, najmä tí starší, majú iste ešte v živej pamäti tradičný turzovský kermaš, ktorý sa konal vždy v nedeľu po sviatku sv. Alžbety. Paralelne s kermašom bývali v letnom termíne, po sviatku Nanebovzatej Panny Márie, turzovské hody. Obe slávnosti boli vlastne pôvodne tým istým – duchovnou slávnosťou, oslavou sviatku patrocína turzovského farského kostola. Kým kermaš bol veľmi peknou pripomienkou patrocína prvých dvoch drevených turzovských kostolov zasvätených sv. Alžbete Uhorskej, hody sa v Turzovke začali konať neskôr. Až v roku 1728 bol postavený prvý murovaný kostol, ktorý bol zasvätený Nanebovzatej Panny Márii a od tých čias sa začalo so slávením tohto sviatku ako turzovských hodov. Obe slávnosti postupne stratili svoj pôvodný duchovný rozmer a ich súčasťou boli aj rôzne svetské záležitosti – spôčiatku najmä jarmoky či dedinské „muziky“, zábavy, neskôr púťové atrakcie, kolotoče a pod.

O HODOCH A KERMAŠI

Výraz **hody** je z pohľadu jazykového veľmi priezračný, je odvodený od slova hod = hostina. Hod pochádza zo staroslovanského *godo* = rok. Slovo **kermaš** má germánsky pôvod, pochádza z nemeckého výrazu Kirchmesse, spisovne Kirmes = hody (slávnosť pri príležitosti sviatku patróna kostola). Z tohto výrazu potom pochádzajú rôzne nárečové varianty *krmaš, karmáš, kermeš, kermaš, poľské kierzmasz, ukrajinské kërmeš, hornolužické kermus* či dolnolužické *kermuša*. Výraz kermaš je v spomenutých variantoch známy na Morave, v Sliezsku, Poľsku, na území Slovenska však najmä na horných Kysuciach, časti Spiša a Šariša. V iných slovenských regiónoch sa používa skôr výraz hody alebo *odpusť*, na južnej Morave používajú termín *posvícení*, v Čechách i na západnej Morave je doložený výraz *puť*. Na východnej Morave používa termíny *hody, hodky*. Všetky spomenuté výrazy sa používajú v rovnakom význame – hody = pôvodne cirkevná slávnosť pri príležitosti sviatku patróna kostola. Sú síce oblasti (napr. Valaško), kde došlo k istému významovému posunu a termín *kermaš* označuje aj menšiu hostinu po krste alebo pohrebe, vo väčšine regiónov má však význam hodov. Oba termíny vo význame synonymum spomína už Anton Bernolák vo svojom *Slowári* z roku 1829, uvádza slovenský výraz *hody*, latinský ekvivalent *encaenia*, nem. *Kirchmesse, Kirmes* i maďarský *templom fel-szentelésénaja*, alebo *egyház-napja*. Vysvetľuje ich ako *posväceni* neb *založení chrámu*. Ale uviedol aj obsahovo posunutý význam slova hody vo význame hostina, alebo hody po svadbe.

Na východnom Slovensku je výraz kermaš písomne doložený v priebehu 17. storočia (ako *kiermas, karmes* či *kermeš*), v našej oblasti (hoci nie na Kysuciach) sa v urbári Bytčianskeho panstva z roku 1592 v Kolároviaciach uvádza istý Václav Kermeš, čo dokazuje, že výraz *kermaš* tu bol známy prinajmenšom v 16. storočí. Keďže bol rozšírený aj v priľahlom sliezskom a moravskom prostredí, prirodzene sa používal na označenie tohto spomenutého sviatku aj na horných Kysuciach. Na dolných Kysuciach je z priebehu 17. storočia doložené označenie *hody* z Kysuckého Nového Mesta.

V turzovskej oblasti došlo postupne k nahradzovaniu výrazu *kermaš* synonymom *hody*. Možno práve v súvislosti s novým patrocínom a pre odlišenie sa začal používať výraz hody. Je zaujímavé, že aj naďalej sa

pripomínalo pôvodné zasvätenie farského kostola sv. Alžbete a slávenie kermaša v pokročilom jesennom termíne pretrvalo až do moderných čias. V súčasnosti je slovo *kermaš*, aspoň v Turzovke, archaizmom.

Pokiaľ ide o slávenie hodov, veľmi zaujímavé sa o nich vyjadruje napr. známy slovenský kňaz a národovec Juraj Fándly vo svojich kázňach, vydaných v roku 1796. V kázni na hody na sv. Mikuláša začína určitou výtčikou svojim farníkom: *Diwná jest to wec, że w obwodzie tejto waszej fari, tak často biewajú hody, przed Panm Mariu Semenu w olném kostele hody, po swatej Alžbete w tomto horńém kostele hody, na swatého Ondreja w dolném kostele hody, dñes, bár je us zima, zas sú tuto učinené hody. Co tak často hodujeťe? Asnad máte plné komorí? Skrii? aj truhli? a lany? że tak často hody máwaťe? Práwdou totiž je, že hody býwali w minulosti dwojaké. Bola to pamiatka na založenie základného kameňa kostola a potom výročná pamiatka na sviatok patróna kostola, na viacerých miestach sa konali v takýto deň aj púte a mohli sa získavať odpustky, odtiaľ aj vyššie uvedené výrazy *puť* či *odpusť* vo význame hodov. U nás bola obvyklá len pripomienka na sviatok patróna. V ďalšej kázni Fándly praniejuje viaceré nešťavy, ktoré sa už veľmi skoro rozmohli popri slávení týchto pôvodne duchovných slávností. Hovori: *dobře wiťe sami, čo sa mnoho zlého dowčilka na hodoch wikonáwalo. Jedni sa nazdawali, že dobre hodowat tolko jest, abi sa na hody práteři spola poschádzali, abi první deň za stolom sedici žaludek preplňowali, abi doňho, jako do mecha pchali. Na druhí deň, abi dobri rozum a pamat prepili, na treći deň abi jeden druhého, korhel opilého z bezbožním wiskámim a krikom wiprowádzal. Ne tak, krestañi! Podla swatého Augustína, ne félo, ale swedomi hoduje. Naše sedomi pri takichto hodoch očisťime z hrichow a dajme takímto kostelom ucíwstíw a wážnost, tak sa staňe, že po tomto časném hodowánu, budeme učastni nebeskej sláwi, budeme sa w nej radowat a na weki hodowat.**

Hoci tieto slová Juraj Fándly adresoval konkrétnym veriacim vo svojej farnosti na konci 18. storočia, o podobných výčinoch, ktoré žiaľ hody/kermaš spravidlajú máme doklady z oveľa starších čias. Napr. už v roku 1582 pri šírení reformácie v našej oblasti severozápadného Slovenska sa vtedajší predstaviteľ hornotrencianskeho kontubernia dohodli, aby boli hody aj s pomocou politickej vrchnosti zrušené. Dôvodom boli

rôzne *nespustnosti, bitky ba i vraždy*. Zákaz sa však napokon zrejme nepresadil. Obdobne sa hody „oslavovali“ aj priamo na Kysuciach. Napr. z roku 1798 vizitácia Starej Bystrice opisuje, že veľký zlozvyk veriacich je v tom, že deň pred hodomí postaví desať i viac šiatrov, kde sa hrá a tancuje a zide sa tam množstvo ľudu pod zámenkou zbožnosti. V noci sa potom prihodí škandály, bitky, krádeže. Ráno sa vynesávajú bohoslúžby, prip. ľudia idú opiť a nesústredení do kostola na veľké pohoršenie ostatných. Vo Vysokej vo sviatky sa začínajú spoločné zábavy a trvajú aj do polnoci. Vizitátor si povzdychol že farnici sa nevedia odľobdiť od nočného hýrenia a bitiek. V Čadci vizitátor v roku 1828 uviedol, že ľud sa rád zabaví po bohoslúžbách. Obdobne to bolo i v Turzovke a iných (nielen) kysuckých obciach. Turzovský kronikár v 30.

rokoch minulého storočia poznával, že v poslednú nedeľu pred prvou adventnou nedeľou býva v obci výkladný jarmok „Kermaš.“ schádzajú sa obchodníci, založia celi dedinu šiatrami, od ktorých vyberá obec dávkou. Tu sa ukáže pevný priznak Vianoc: rozličné veci sa predávajú na stromček. A na inom mieste kronikár poznamenáva: *starý kostol bol k úcte sv. Alžbety posvätený, preto terajší názov druhých turzovských hodov „Kermaš.“ Je vždy v nedeľu po sv. Alžbete.*

Obnovením druhých turzovských hodov – kermaša chceme naďalej plniť predsavzatie – obnovovať a oživovať staré turzovské tradície. Treba veriť, že aj súčasní Turzovčania budú mať pre takéto aktivity pochopenie a pripravované podujatie podporia svojou účasťou.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA, PhD.

Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Turzovka, Mesto Turzovka
Kultúrne a spoločenské stredisko Turzovka
Spolok priateľov Turzovky a Občianske združenie Terra Kisucensis

vás pozývajú do Turzovky na

OBNOVENÝ

TURZOVSKÝ KERMAŠ

20. - 22. 11. 2015

Program

Piatok 20.11. o 16.00 hod. - Výstavné priestory DK R. Jaška
Od Sv. Alžbety k Nanebovzatej (400 rokov turzovskej farnosti)
Vermisáž výstavy, o 16.30 hod. ochutnávka tradičných ľudových jedál
Výstava potrubí do 31. 12. 2015

Sobota 21.11. o 09.00 hod. - Ulica R. Jaška - pešia zóna
Slávnostné otvorenie, príhovor richtára a správa farnosti
Stankový predaj jarmočného tovaru a občerstvenia, ukážky tradičných ľudových remesiel a kultúrny program
Účinkujú FS z okolitých obcí, DFS Bukovinka, ŽFS Turzovanka, FS Makovanka, LH Germátovci a heligonkári

18.45 hod. - Farský kostol Nanebovzatia Panny Márie
Koncert gospelovej skupiny DIZRAELI z Krasna nad Kysucou

Nedeľa 22.11. o 10.00 hod. - Farský kostol Nanebovzatia Panny Márie
Slávnostná sviata omša

BLAHOŽELÁME

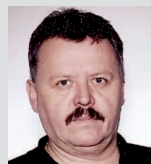
V tomto mesiaci oslávia okružle a polookružle narodeniny členovia Spolku

PETER KOZÁK, Čadca

Ing. TATIANA MAREJKOVÁ, Turzovka

MARIÁN ŠTEFANKA, Turzovka

PETER KADUCH, Turzovka

Zeláme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, úspech a rodinnú pohodu. Aj touto cestou im ďakujeme za všetko, čo v prospech Spolku doteraz vykonali.

PRIPOMÍNAME SI

V novembri si pripomenieme tri výročia významných osobností Turzovky. Pred 45 rokmi zomrel v USA MUDr. FRANTIŠEK RING, turzovský lekár v r. 1924 - 1940 (viď článok Doktor Ludomil v č. 6 (147) nášho bulletinu na internetovej stránke).

Pred 15 rokmi zomrel v USA turzovský rodák, lekár a vedec Dr. FRANTIŠEK PEČIENKA (bližšie o ňom v monografii TURZOVKA 1598 - 1998 na str. 452).

Pred 15 rokmi vo veku 91 rokov zomrel v Kanade turzovský rodák, publicista a spolkový organizátor IMRICH STOLÁRIK - KYSUCKÝ, čestný občan Turzovky in memoriam (bližšie o ňom v monografii TURZOVKA 1598 - 1998 na str. 455).

Aktuálne informácie o činnosti nášho Spolku nájdete na webových stránkach www.spolokpriatelovturzovky.sk

Od apríla 1999, kedy vyšlo prvé číslo tejto tematickej stránky, uplynulo takmer 17 rokov. Redakcia KYSÚC, ako mediálny

sponzor vtedy založeného občianskeho združenia Spolok priateľov Turzovky dala svojim čitateľom po prvýkrát príležitosť bližšie sa zoznámiť s jeho poslaním a cieľmi. Ako prvé boli uverejnené stanovy Spolku a verejná sa zoznámila s jeho prvými desiatimi krokmi. Predstavili sme logo Spolku, uverejnili kópiu zakladacej listiny, objasnili čitateľom prijaté symboly. Ako Spolok rástol

a pribúdali informácie, tematická stránka sa postupne profilovala do podoby, ako ju poznáte dnes. Stala sa obľúbeným zdrojom informácií o histórii Turzovky a blízkeho okolia a zároveň tribúnou pre členov Spolku a jeho sympatizantov. Všetci, čo sa stali jej čitateľmi v neskoršom období, vyhľadávajú im chýbajúce čísla a ročníky. Vďaka systematickej práci Spolku sa zachovali všetky,

v podobe doteraz 32 vydaní INFORMÁČNÉHO BULLETINU, vydávaného Spolkom pre členov a sponzorov. Čitatelia chýbajúce čísla nájdu v archíve redakcie KYSÚC, alebo v bibliografickom oddelení KYSUCKEJ KNÍŽNICE a samozrejme, aj v archíve Spolku. Od r. 2006, od č. 89 sú všetky už aj na našich webových stránkach. Hoci sa mnohé z nich odrazili tiež v doteraz 5 vydaných

monografiách o Turzovke, nevzdávame sa myšlienky ich ďalšieho knižného spracovania, ako súhrnu najzaujímavejších článkov a statí. Preto sa budeme aj naďalej snažiť, aby táto stránka bola pre všetkých zaujímavá a poučná. Máme na to aj vďaka priazni redakcie KYSUCE tu najlepšiu príležitosť – **veď pred nami je ďalšia stovka ...**